

ιδιαιτέρως τούς συμπαθοῦσε δχι γιατί έβλεπε σ' αὐτούς τους ζητιπροσώπους νέας τάξεως, τούς προλεταριάτου, ἀλλὰ ως χωρικούς ποὺ προσωριγά ἔργαζονται στήν πόλη καὶ δὲν ξέκοφαν τὶς σχέσεις τους μὲ τὸ χωριό. "Ολες αὗτες τὶς οὐτοπιστικὲς ιδέες δχι μόνο κατόπιν τὶς ἀργήθηκε, ὅπως θὰ δοῦμε, ἀλλὰ καὶ λυσσωδῶς τὶς πολέμησε. "Οταν ἔγινε στὸ 1879 ἡ διάσπαση τοῦ κόμματος «Γῆ καὶ Ελευθερία» καὶ ἔγα μέρος ἐσχημάτησε τὴν «Λαϊκὴ Ελευθερία» μὲ καθαρὴ πολιτικὴ τρομοχρατικὴ ταχτικὴ καὶ τὸ ἄλλο ἔμεινε πιστὸ στὶς παληὲς εἰρηνικὲς σοσιαλιστικὲς ιδέες, δ Πλεχάνωφ ἐ π ο λ ἐμησεδυνατὰ τοὺς δπαδοὺς τῆς πολιτικῆς τρομοκρατίας. "Οταν διαλύθηκε κατόπιν τὸ κόμμα του, ἔψυγε στήν Εύρωπη καὶ ἔκει τρέπιξε σὲ σοβαρὴ μελέτη τῶν πολιτικῶν καὶ οἰκογομικῶν ἐπιστημῶν. Οἱ γέες του μελέτες τὸ ὠδήγησαν στὴ βαθειὰ σπουδὴ τοῦ μαρξιστικοῦ συστήματος καὶ γλήγορα ἔγινε πεπεισμένος πιὰ δρθόδοξος μαρξιστής. "Ο μαρξισμὸς τὸν ἔκανε τώρα μὲ ἀλλα μάτια γὰρ διέπη τὰ ρωσικὰ πράγματα καὶ γὰρ γελᾶ μὲ τὶς πρῶτες του οὐτοπιστικὲς ἀγροτικὲς σοσιαλιστικὲς ιδέες. "Απὸ τότε ἐσχημάτισε τὴν ιδέα καὶ ἀρχισε γὰρ τὴν κηρύττη δι τότε μόνον στὴν Ρωσία θὰ γλυη σοβαρὴ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπανάσταση δ ταγ ἀναπτυχθῇ ἥ διομηχανία καὶ ὠριμάση τὸ προλεταριάτο. "Απ' τοὺς χωρικούς δὲν περίμενε πιὰ πολὰ πράματα, γιατὶ σύμφωνα μὲ τὴ μαρξιστικὴ θεωρία δ χωρικὸς εἶναι τὸ πιὸ συντηρητικὸ, πατριαρχικὸ στοιχεῖο τῆς κοινωνίας, μὲ πολὺ ἀνεπτυγμένο τὸ ἔνστικτο τῆς ιδιοκτησίας. "Αν καμιὰ φορὰ φωνάζῃ καὶ ἐπαναστατῇ τὸ κάνει δχι γιατὶ θέλει σοσιαλιστικὴ δῆθε κοινοχτημοσύνη, ἀλλὰ γιατὶ ζητάει γῆ, ποὺ τοὺς λείπει καὶ τὸ ιδανικό του εἰ-

ναι ή γη αύτή νὰ τὴν ἔχῃ ως ἀτομικὴ ἰδιοκτησία καὶ δχ:
ώς κοινοκτημοσύνη.

‘Απὸ ἀποφῆ μαρξιστικὴ τὸ ἴδαινικό τοῦ ρώσου χωρικοῦ ήταν καὶ εἶναι πάντοτε 1) νὰ αὖξῃση τὸ μικρὸ κοιμάτι γῆς ποὺ ἔχει μὲ γαλες, παρμένες ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τὸ κράτος· καὶ 2) νὰ χαλάσῃ τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης τῆς γῆς μὲ τοὺς συγχωριαγούς του (mir), ποὺ τοὺς κληρονόμησαν *οἱ αἰῶνες* καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ κάθε χωρικὸς τὸ μερίδιό του σὲ σταθερή, ἀμετακίνητη, ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. ‘Ἐνδισώ δὲν τὸ κατορθώσῃ αὐτὸ θὰ φωνάξῃ κατὰ τῆς κυβερνήσεως, θὰ ἀκούῃ εὐχαρίστως τὰ λόγια οίουδήποτε ἐπαναστάτη καὶ σὲ ὠρισμένες στιγμὲς θὰ προβαίνῃ σὲ πρᾶξεις στασιαστικές. Μόλις θιμως τὸ κατορθώσῃ, η μὲ τὴν βοήθεια τῆς κυβεργήσεως, η μὲ ἄλλο τρόπο, τότε θὰ μεταβληθῇ στὸ πιὸ συγτηρητικὸ καὶ πιὸ ἐχθρικὸ πρὸς τὴν σοσιαλιστικὴ Ἱδέα στοιχεῖο. ‘Η νέα αύτὴ μαρξιστικὴ ἀποφῆ ποὺ ἀρχίζε νὰ τὴν ὑποστηρίζῃ καὶ τὴν διαδίδῃ ὁ Πλεχάνωφ ήταν διαμετρικὰ ἀντίθετη μὲ τὴν ώς τώρα κυριαρχοῦσα οὐτοπιστικὴ ἀγροτικὴ σοσιαλιστικὴ θεωρία, ποὺ τὴν ὑποστήριζαν οἱ δπαδοὶ τοῦ κόμματος «Γῆ καὶ ἐλευθερία». Αὐτοὶ ἐπίστευαν δτὶ ὁ ρῶσσος χωρικὸς μπορεῖ κάλλιστα νὰ γίνη σοσιαλιστής καὶ σ’ αὐτὸ ἄλλως τε τὸν βοηθεῖ καὶ τὸ σύστημα τοῦ mir, τὸ δτὶ δηλαδὴ η γῆ ἀνήκει σ’ ὅλο τὸ χωριδ κι’ δχι σὲ ξεχωριστοὺς ἰδιοκτῆτες. ‘Ο ρῶσσος χωρικὸς κατ’ αὐτοὺς ἔχει ἄλλη ἀντίληψη περὶ γῆς, ἰδιοκτησίας καὶ περὶ τῆς ζωῆς ἐν γένει, παρὸ ὁ χωρικὸς τῆς Δύσεως. “Αλλωστε κατὰ τοὺς ἴδεους πάντοτε οὐτοπιστικοὺς συλλογισμούς, δὲν ὑπῆρχε καμὰ ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ στὴ Ρωσσία η λύμη τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τῆς βιομηχανίας, νὰ δημιουργηθῇ νέα κατηγορία δυστυχισμέ-

νων άγθρώπων, τῶν ἔργατων - προλεταρίων γιὰ νὰ περιμένωμε ἀπ' αὐτοὺς τὴν σωτηρία τῆς κοινωνίας.

Τις ίδεες αὐτές τῆς παλαιᾶς οὐτοπιστικῆς ἀγροτικῆς σοσιαλιστικῆς σχολῆς τις υἱοθέτησε ἀργότερα μὲ κάποια τροποποίηση τὸ γέο ἀγροτικὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα, που ὑφίσταται καὶ σήμερα ἀκόμη στὴ Ρωσία καὶ εἶναι γνωστὸ μὲ τὸ δνομα «σοσιαλιστὲ ἐπαγαστάται». Γι' αὐτοὺς θὰ μιλήσωμε περισσότερα παρακατω γιατὶ ἡσαν ἔνα διάστημα οἱ σπουδαιότεροι ἀντίπαλοι τῶν ίδεων τοῦ Πλεχάνωφ. Τούτομε ίδιαιτέρως τὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος στὴν Ρωσία καὶ τὴ στάση τῶν διαφόρων κομμάτων ἀπέγαντι τοῦ ρώσου χωρικοῦ, γιατὶ τὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο στὴν ιστορία τῆς ἐπαγαστικῆς κινήσεως τῶν τελευταλών πενήντα ἑτῶν στὴ Ρωσία καὶ σ' αὐτὴν ἀκόμα τὴν τύχη τοῦ μπολσεβικισμοῦ διπλας θὰ δοῦμε παρακάτω.

Ο Πλεχάνωφ λοιπὸν πρῶτος χτύπησε συστηματικὴ τὴν ίδεα τοῦ ἀγροτικοῦ σοσιαλισμοῦ στὴν Ρωσία, καὶ ὑπέδειξε καθαρὰ διὰ γιὰ νὰ φθάσῃ ἡ Ρωσία στὸ σοσιαλισμὸ ποέπει ποῶτα νὰ πεօάσῃ μοιραίως τὸ στάδιο τῆς βιομηχανίας, τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ τῆς κυριαρχίας τῆς ἀστικῆς τάξεως. Νὰ γίνη δηλαδὴ ἡ φυσιολογικὴ ἔξελιξη τὴν δποίκ περασαγε δλα τὰ εύρωπακα κράτη. Τὸ γεωργικὸ μοναρχικὸ καθεστώς νὰ τὸ διαδεχθῇ τὸ βιομηχανικὸ ἀστικὸ συνταγματικὸ καὶ τελευταία γᾶλθη ἡ σειρὰ καὶ τοῦ ὑπερβολιμηχανικοῦ προλεταριακοῦ σοσιαλισμοῦ. Τὸ 1883 δ Πλεχάνωφ, μαζὶ μὲ τοὺς φίλους του "Αξελροτ, Ντέϊτς, Βερὰ Ζασούλιτς κ. τ.λ. ἐσχημάτισε τὸ πρῶτο γροῦππο μᾶς καθαρῆς μαρξιστικῆς σοσιαλ-δημοκρατικῆς ἐνώσεως, μὲ χαρακτῆρα μᾶλλον θεωρητικὸ καὶ ἀκαδημαϊκό. Ο δμιλος αὐτὸς ὠνομάστηκε «Ἀπελευθέρωση τῆς Εργασίας» καὶ ἐ-

Ξέδωκε σύντομα τὸ πρώτο βιβλίο του γραμμένο ἀπό τὸν Πλεχάνωφ μὲ τὸν τίτλο «Ο σοσιαλισμὸς καὶ διοικητικὴ βασικὴ ιδέα τοῦ μαρξιστικοῦ σοσιαλισμοῦ, διαγωγας γιὰ τὴν ἐλευθέρωση τῆς ἀνθρωπότητος τότε μόνο θὰ δώσῃ ἀποτελέσματα, δταν θὰ στηρίζεται στὰ ἀντικείμενικὰ διδάγματα τοῦ μαρξιστικοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ θὰ συνδυάζει μιὰ οἰκονομικὴ διοργάνωση καὶ κίνηση μὲ μὰ παράλληλη πολιτικὴ κοινοβουλευτικὴ δράση. Σ' ἔνα νέο του βιβλίο «Οἱ διαφωνίες μας»³ ἔχθεται λεπτομερέστερα τὶς γέες μαρξιστικὲς ιδέες ἐν σχέσει μὲ τὴν κατάσταση τῆς Ρωσσίας καὶ δειχγύει ποὺ διαφοράς τους μὲ τὶς παληὲς ιδέες τῆς «Λαϊκῆς κινήσεως» (Ναροντνιτσεσέστβο) καὶ τοῦ τρομοκρατικοῦ κόμματος τῆς «Ναροντγαλα Μολτα».

Τὸ βιβλίο αὐτὸν χρησίμεψε ἡ πρώτη ἀφετηρία δημιουργίας μαρξιστικῆς κινήσεως στὴ Ρωσσία, δ Πλεχάνωφ ἔδειξε βαθειὰ καταγόηση τῆς ρωσσικῆς πραγματικότητος καὶ μὲ τὸ διαπεραστικό, προφητικὸ πνεῦμα ποὺ πάντοτε τὸν διέκρινε προεῖπε τὴν προσεχῆ ἀνάπτυξην μεγάλης βιομηχανίας καὶ πολυπληθοῦς προλεταριάτου στὴ Ρωσσία. Ο βιβλος «Ἀπελευθέρωση τῆς ἐργασίας» ἔβγαλε στὸ μεταξὺ διάφορες ἔκδόσεις καὶ μπροσσούρες, πολλὲς ἀπ' αὐτές γραμμένες ἀπ' τὸν Πλεχάνωφ, ποὺ μὲ διάφορα φευδώνυμα κυκλοφοροῦσε τὰ γραπτά του καὶ στὴν Ρωσσία. Τὸ 1895 ἔγραψε μὲ τὸ φευδώνυμο Μπέλτωφ τὸ περιβόητο βιβλίο του: «Τὸ Ζῆτημα τῆς ἀναπτύξεως μονιστικῆς ἀντιλήψεως τῆς ιστορίας», ποὺ τὸ κυκλοφόρησε στὴν Ρωσσία καὶ πουλήθηκε σὲ χιλιάδες ἀντίτυπα σὲ τρεῖς ἔκδόσεις. Στὸ βιβλίο αὐτὸν ἔχθε-

τει μὲ τρόπο ἀληθινὰ κλασσικό, πεῦ κανένας ἄλλος ως σήμερα, στὴν Ρωσσία τουλάχιστο, δὲν μπόρεσε γὰρ τὸν ὑπερβῆ, τὶς ἐπιστημονικὲς βάσεις τοῦ «Οἱ κούμιοι τοῦ ὅλου σφυροῦ» μὲ ἀφθογά παραδειγμάτων καὶ ἐπιχειρημάτων, παρμένων ἀπὸ διαφόρους ἀλάδους ἐπιστημῶν ποὺ δεικνύουν τὴ μεγάλη καὶ στερεὰ πολυμάθεια τοῦ συγγραφέως. «Ολη ἡ ρωσσικὴ μορφωμένη κοινωνία, ίδιως ἡ νεολαία, διψασμένα διάβασε τὸ πολύχροτα βιβλίο, ποὺ χρησίμεψε ἀφορμὴ σὲ ἀτελεύτητες συζητήσεις καὶ ἐπέδρασε ἀφάνταστα στὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του. Καὶ μεῖς οἱ ίδιοι, διολογοῦμε, ἐπηρεαστήκαμε δχι λίγο, στὴν μόρφωση τῶν κοινωνικῶν μας ίδεων, ἀπ' τὸ ἀξιόλογο πράγματι αὐτὸ σύγγραμμα, ποὺ εἶχαμε τὸ εὐτύχημα γὰρ τὸ διαβάσωμε στὸ πρωτότυπο καὶ γὰρ τὸ χαροῦμε μέσα στὸ φυσικὸ ρωσσικὸ περιβάλλον του τριγύρω σὲ ἀτελεύτητες συζητήσεις καὶ πολεμικὲς γιαυτό. Γραμμένο, δπως θλα δλλωστε τὰ βιβλία τοῦ Πλεχάνωφ, μὲ μεγάλη μέθοδο, διαύγεια, χιοῦμορ ἀλλὰ καὶ δηκτικὴ πολεμικὴ, ήταν ἔνα εἶδος ἀπαντήσεως στοὺς διαφόρους ίδεολόγους ἀντιπάλους του ίδιως τὸν Μιχαϊλόφσκη, τὸν ἀκαδημαϊκὸ ἀρχηγὸ τῆς νέας μορφῆς τοῦ Ναρούντιστρο ποὺ τὴν ἀντιπροσώπευε τώρα ἐπισήμως τὸ κόμμα τῶν Σοσιαλιστῶν ἐπαναστατῶν. Μήγμα τῶν ίδεων τῶν δύο παλαιῶν οὐτοπιστικῶν κομμάτων, τὸ κόμμα τῶν Ἐπαναστατῶν σοσιαλιστῶν ἀρχισε ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1890 νὰ παίζῃ απουδαίο ρόλο στὴν ἐπαναστατικὴ κίνηση τῆς Ρωσσίας.

‘Απὸ τὴ «Γῆ καὶ Ἐλευθερία» πῆρε τὴν οὐτοπιστικὴ ἀγροτικὴ σοσιαλιστικὴ ίδέα, τὴν ἐξιδαγίκευση τοῦ μουζίκου καὶ τῆς κοινοκτημοσύνης τοῦ Mir, τὴν ἐλπίδα δτι κάλλιστα μπορεῖ νὰ γίνη μιὰ ἀγροτικὴ σοσιαλιστικὴ δημοκρατία στὴν Ρωσσία, μὲ καθαρὴ ρωσσικὴ μορφή. ’Απὸ τὴ «Narodnaia

Volia» πάλιν πήρε τὴν οὐτοπιστικὴν ταχτικὴν τῆς τρομοκρατίας, τὴν πίστην δὲ τὸ ἄτομο παῖς εἰ σπουδαῖο ρόλο στὴν Ιστορία, καὶ δὲ τὴν ἡ ἔξαφάνιση μιᾶς πολιτικῆς σημαντικῆς πρωσπικότητος η μιὰ σειρὰ τρομακτικῶν πράξεων ἐναντίον τῶν ἀντιπροσώπων ἐνὸς πολιτικοῦ συστήματος εἰμπορεῖ νὰ κλονίσῃ καὶ καταρρίψῃ τὸ σύστημα αὐτό. Αὕτης εἶναι δὲ λόγος γιατὶ τὸ κόμμα αὐτὸῦ ἔχει μεγάλη κατάχρηση τῆς πολιτικῆς τρομοκρατίας καὶ δλοι οἱ πολιτικοὶ φόνοι ἐναντίον μεγάλων διουκῶν, στρατηγῶν, διοικητῶν ἀστυνομικῶν κ.τ.λ. εἶναι δική του δουλειά.

Απὸ τὸ 1890 ὥς τὸ 1905, ἐποχὴ τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπαναστάσεως, τὰ δύο σπουδαιότερα ἐπαναστατικὰ κόμματα τῆς Ρωσίας ήσαν τὸ μαρξιστικὸν η σοσιαλ - δημοκρατικό, καὶ τὸ ἐπαναστατικὸν σοσιαλιστικό. Ἡ νεολαία, ίδιως ἡ φοιτητική, χωρίστηκε στὰ δυὸ αὐτὰ στρατόπεδα ποὺ διαρκῶς συζητοῦσαν καὶ μάλλωγαν ἀναμεταξύ τους. «Οοι ήσαν περισσότερο αἰστηματικοί, υποχειμεγικοί καὶ αἰστάνονταν περισσότερο τὴν ἀνάγκην τῶν ισχυρῶν ἐντυπώσεων καὶ τῆς αὐτοθυσίας ἔχλιναν, στὸ στρατόπερο τῶν σοσιαλιστῶν ἐπαναστατῶν. Οοι τουναντίον ήσαν πιὸ ψύχραιμοι, πιὸ λογικοί πιὸ ἀντικειμεγικοί μέ πιὸ ἐπιστημονικὴ σχέψη ἔχλιναν στὸ μαρξιστικὸν σοσιαλ - δημοκρατικό. Καὶ τὰ δυὸ κόμματα ἔδρα τους εἶχαν τὴν Ἐλβετία, διότου ἐτύπωγαν τὴν ἐφημερίδα τους σὲ λεπτὸ χαρτί, καὶ μὲ κάθε λαθρεμπορικὸν τρόπο τὴν ἔστελναν στοὺς δπαδούς τους στὴ Ρωσία. Οἱ σοσιαλδημοκράται ἐργάζονταν ἐννοεῖται μὲ τοὺς ἐργάτες τῶν πόλεων καὶ διοργάνωγαν ἐπαγγελματικὰ καὶ πολιτικὰ τὸ προλεταριάτο. Οἱ σοσιαλισταὶ ἐπαναστάται εἶχαν μεγάλη ἐπιρροὴ καὶ δράση στὰ χωριά μεταξύ τῶν χωρικῶν. Ἀκαδημαϊκὸ ἀρχηγὸ οἱ πρώ-

τοις άνεγγράφεις τὸν Πλεχάνωφ, τοῦ δπολου τὰ συγγράμματα διέδιδαν στὴν κοινωνία. Οἱ δεύτεροι τὸν Μιχαῖλόβσκη καὶ τὸν Τσεργώφ. Κλασικὲς θὰ μείγουν στὴν Ρωσία οἱ φιλοσοφοκοιγωνιολογικὲς συζητήσεις τοῦ Πλεχάνωφ μὲ τὸν Μιχαῖλόβσκη, δπου χυρίως ὁ πρῶτος ὑπεστήριξε τὴν οἰκογονικὴν ἀντίληψη τῆς Ιστορίας καὶ τὴν σημασία τῶν συμφερόντων τῶν δμάδων, μπροστὰ στὶς δπολεῖς τὸ ἄτομο χάνεται καὶ προσαρμόζεται στὶς ἀνάγκες τῆς δμάδος. Ὁ Μιχαῖλόβσκη πάλι στὸ χαρακτηριστικὸν ἀρθρὸν του «Ἡρωες καὶ πλῆθος» ἀπεδείχνυε τὴν σημασία τῆς μεγάλης προσωπικότητος στὴν Ιστορία, καὶ τοῦ ιδεαλιστικοῦ παράγοντος καὶ θήθελε ἐν γένει ὁ Ιστορικὸς γὰρ εἶναι συγάμα καὶ ηθικολόγος καὶ γὰρ χρήγη τὰ Ιστορικὰ γεγονότα σύμφωνα μὲ μιὰ θικὴ του ηθικὴν ἀντίληψη.

Ἄπο τὸ 1901 ὁ Πλεχάνωφ ήταν μέλος τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδος «Σπινθῆρας» καὶ τοῦ περιοδικοῦ «Αὔγη» ποὺ ἔβγαιναν στὴν Γενεύη καὶ ήσαν οἱ πρῶτες καθαρὰ μαρξιστικὲς σοσιαλιστικὲς ἐκδόσεις. Ἐδῶ προσπάθησε ὁ Πλεχάνωφ γὰρ βάλη τὶς βάσεις ἐνδές στερεοῦ προγράμματος σοσιαλιστικῆς δράσεως, χαυπώντας τὰ ἄλλα ρεύματα ποὺ προσπαθοῦσαν γὰρ στρεβλώσουν τὴν φυσικὴν ἔξέλιξη τῆς ἐργατικῆς σοσιαλιστικῆς κινήσεως. Ἀφ' ἐνδές ἔχτυπησε τὴν μογομερῆ στάση τῶν δπαδῶν τῆς ἀποκλειστικῆς οἰκονομικῆς διοργανώσεως καὶ δράσεως (economisty) ποὺ ήθελαν γὰρ βαστάξουν τὸν ἐργάτη μακρὺν ἀπὸ κάθε πολιτικὴ κίνηση, ἀφ' ἐτέρου ἔκείγους ποὺ ἐπέτρεπαν τὴν πολιτικὴ δράση μόνο ὡς ἔξαλρεση σὲ ἔχταχτες στιγμὲς καὶ ἐκ τρίτου τοὺς σοσιαλιστὰς ἐπαναστάτας, ποὺ τοὺς θεωροῦσε ἀστικούς καὶ διάδοχούς μα, ίκανούς νὰ σκοτίσῃ τὴν προλεταρικὴ σοσια-

λιστική συγεύδηση τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ο Πλεχάρωφ απέδειξε δτι τότε μόνο θὰ ἔκτελέσῃ τὸ προλεταριάτο τὴν ἀληθινὴ ἴστορικὴ ἀποστολὴ του, δταν δίπλα μὲ τὴν οἰκογενική, ἐπαγγελματική διοργάνωσή του. λάβη ἐνεργό μέρος στὴν πολιτικὴ κίνηση τῆς χώρας καὶ συντείνει στὴν ἀνατροπὴ τοῦ τσαρικοῦ καθεστῶτος. Οἰκονομικὴ διοργάνωση καὶ πολιτικὴ δράση πρέπει γάγαι οἱ δύο κλασσικὲς βάσεις κάθε ἐπιστημονικῆς σοσιαλιστικῆς δράσεως. Οἱ νέες ίδεις ποὺ ἔρριξε στὴ μέση τὴν ἐφημερίδα «Σπινθῆρας» συνέτειγαν παλὺ γὰρ ἐκαθαριστοῦν τελειωτικὰ οἱ ίδεις δσον ἀφορᾶ τὴν ταχτικὴ στοὺς ἐργατικοὺς σοσιαλιστικοὺς κύκλους, γὰρ γίνη μιὰ καλύτερη διοργάνωση τοῦ μαρξιστικοῦ σοσιαλ - δημοκρατικοῦ κόμματος καὶ γὰρ λάβη χώρα τὸ πρῶτο ἐπίσημο κογκρέσσο του στὴν Ελβετία τὸ 1903. Ἐκεῖ συνετάχθησε τὸ ἐπίσημο πρόγραμμα τοῦ κόμματος, καθωρίστηκαν δλες οἱ λεπτομέρειες τῆς ταχτικῆς καὶ φάγηκαν συάμα καὶ οἱ πρῶτες διαφωγίες μεταξὺ δύο ρευμάτων, ποὺ σιγὰ σιγὰ χωρίσαν τὸ μαρξιστικὸ σοσιαλιστικὸ ρωσικὸ κόμμα σὲ δύο πτέρυγες, τὴν μιὰ τῶν ἀκρων: τοὺς μπολσεβίκους (majoritaires) καὶ τοὺς ἄλλους πιὸ μετριοπαθεῖς τοὺς μενσεβίκους (minoritaires). Η ἀντίθεση ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο γινότανε πιὸ ἔντονη καὶ κατάντησε οἱ μπολσεβίκοι γὰρ ζητοῦν τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ maximum τοῦ μαρξιστικοῦ προγράμματος καὶ τὴν ἐπιβολὴ τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, χωρὶς γὰρ λάβουν ὑπ' ὅψει δτι τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι ἀκόμα ὡριμὸ στὴν Ρωσία, χώρα κατ' ἔξοχὴν γεωργικὴ, μὲ ἀδύνατη σχετικῶς διομηχανία. Μιὰ ταχτικὴ δηλαδὴ δχι πιὰ μαρξιστικὴ, ἀλλὰ μᾶλλον αιστηματικὴ, μπλανκιστικὴ, ποὺ πιστεύει στὴ δύναμη τῆς τρομοκρατίας μιὰς μικρῆς μειονόφυτρας.

Οι μενσεβίκοι ήσαν πιὸ μετριοπαθεῖς, παρεδέχοντο δτι τὰ πράματα δὲν ώρίμασαν ἀκόμα στὴ Ρωσία γιὰ μιὰ κυριαρχία προλεταριάτου καὶ δτι προσωρινῶς εἶναι ἀναπόφευκτες πολλὲς ὑποχωρήσεις καὶ ἐν ἀνάγκῃ συνεργασία μὲ τὰ ἄλλα φιλελεύθερα ἀστικὰ κόμματα ἕως δτου ὑφίσταται τὸ τσαρικὸ καθεστώς. Ο **Πλεχάνωφ** ἔγγοεῖται ήταν δπαδὸς τῶν μετριοπαθῶν αὐτῶν βλέψεων. Η ἀποτυχία τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1905, τὴν δπολαν ἐν μέρει πρέβλεψε καὶ προεῖπε, τὸν ἔκανε ἀκόμα πιὸ μετριοπαθῆ καὶ στὴ γέα του ἐφημερίδα (1906) «**Ημερολόγιο Σοσιαλ - Δημοκράτου**» πήρε ξεχωριστὴ θέση δχι μόνα ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς μενσεβίκους, συμβουλεύων μεγαλείτερη συνεργασία μὲ τὰ ἀστικὰ κόμματα ἐναντίον τοῦ εισχυροῦ ἀκόμα τσαρικοῦ καθεστῶτος. Τὰ λάθη τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος δ **Πλεχάνωφ** τὰ ἀπέδιδε στὸ γεγονός δτι τὸ κόμμα δὲν ήταν ἀκόμα καθαρὸ ἐργατικὸ καὶ δτι ηταν γεμάτο ἀπὸ μορφωμένα ἀστικὰ στοιχεῖα τὰ δποῖα χωρὶς νὰ τὸ αἰστάνονται ἀφίνοντο στὴ μικροστικὴ ψυχολογία καὶ νοστροπία τους καὶ παράσεργαν τὸ κόμμα σὲ αἰστηματικὲς ἀκρότητες μακριὰ ἀπὸ τὴν ιστορικὴ καταγόηση τῆς πραγματικότητας.

Τὰ τελευταῖα ἔτη δ **Πλεχάνωφ** ἐπέμεινε στὴν ίδεα δτι μόνο του τὸ προλεταριάτο δὲν μπορεῖ νὰ κάη ἐπιτυχημένη ἐπανάσταση, ποῦ νάχη ιστορικὴ σημασία. Οτι ἐπομένως η μέλλουσα μεγάλη ἐπανάσταση θὰ φέρη ἀστικὸ χαρακτήρα καὶ μοιραίως θὰ ίδρυσῃ ἐνα μεταβατικὸ ἀστικὸ καθεστώς ποῦ θὰ ἀναπτύξῃ τὴν βιομηχανία, τὸν καπιταλισμὸ καὶ τὴν ἐργατικὴ τάξη, θὰ καταστρέψῃ κάθε ἀριστοκρατικὸ φεουδαρχικὸ ἀπομεινάρι καὶ θὰ ώθηγγήσῃ ἀργότερα τὴν κοινωνία

στὸι σοσιαλιστικὸι πραλεπαρικὸι καθεστῶς! Ἐκφύσουν ~~ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΟΝΙΑΥ ΔΙΑΛΟΓΟ ΟΦΕΛΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΤΑΝΙΑΣ ΦΩΣΟΦΕΛΕΙ~~ καται τὸ τσαρικὸι καθεστῶς στὰ πόδια του οἱ ἐμγάτες ποέπει νὰ βοηθήσουν τὴν απουοζουαζία νὰ τὸ ἀνατοέψη. νὰ ἔξασφαλίσουν κοινοβουλευτικὲς ἐλευθερίες καὶ νὰ μοιρασθοῦν μαζὶ τῆς τὴν κυβέρνηση τῆς χώρας. Οἱ μετριοπαθεῖς καὶ σοφὲς αὐτὲς γνῶμες τοῦ Πλεχάνωφ ἀποτέλεσμα μεγάλης περας, τεραστίας θεωρητικῆς μορφώσεως καὶ ἐμφύτου δρθῆς κρίσεως, δὲν ἀρεσαν ἐγγοεῖται στὴν ἐνθουσιώδη σοσιαλιστικὴ γεολαία ποῦ διαρκῶς ὑπερτιμοῦσε τὰς δυνάμεις τῆς, καὶ ἀνυπόμονα ἐγύρευε μεγάλες συγκινήσεις, μεγάλα γεγονότα καὶ τελικὸ θρίαμβο τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἔτσι δὲ Πλεχάνωφ ἔπεσε στὴν δυσμένεια τῆς ἀνυπόμονης αἰστηματικῆς γεολαίας, ποῦ τὸν ὡνόμαζε πότε ἀστό, πότε συντηρητικὸ καὶ πότε γέρω ξεκουτιάρη.

“Ἐνα διάστημα δὲ Πλεχάνωφ ἀναγκάστηκε νὰ δημοσιογραφῇ στὰ ἀστικὰ δημοκρατικὰ φύλλα· «οἱ ἐπαινοὶ, ἔλεγε, ἀπὸ τὸ ἀστικὸ στρατόπεδο δὲ μὲ προσβάλλουν, ἐνῷ οἱ ἐπαινοὶ ἀπὸ τὰ ἀναρχικὰ στοιχεῖα θὰ μὲ λυποῦσαν πολύ». Ἔτσι δὲ Πλεχάνωφ πῆρε μὲν ἴδιαίτερη, ἀπομονωμένη θέση στὴν ρωσικὴ σοσιαλιστικὴ κίνηση μὲ μερικοὺς ἀφοσιωμένους φίλους του.

“Οταν ἔέσπασε ἡ τελευταία μεγάλη ἐπανάσταση καὶ κηρύχθηκε στὴν Ρωσία προσωρινὴ Δημοκρατία μὲ κυβέρνηση μισὸ σοσιαλιστικὴ καὶ μισὸ ἀστικὴ δὲ Πλεχάνωφ ἔκρινε καλὸ νὰ ἀφίσῃ πιὰ τὴν Ἐλβετία καὶ ὕστερα ἀπὸ 35 ἔτη ἔθελουσίας ἔξορίας νὰ γυρίσῃ στὴν πατρίδα του. Η ὑποδοχὴ ποῦ τοῦ ἔκανε ἡ ρωσικὴ κοινωνία, χωρὶς διάκριση τάξεων, ήταν πράγματι ἥγεμονική. Ἐκτιμοῦσαν δχι μόνο τὸ μεγάλο ἔξοριστο ἐπαναστάτη, ἀλλὰ καὶ τὸ μεγάλο σοφό, ἀπ’

τὰ συγγράμματα τοῦ ὄποιου λίγο πολὺ δὲν φωτίστηκαν καὶ ἐπηρεάστηκαν. Δυστυχῶς ή μέρεα του ήταν τόσο πολὺ κλωνισμένη, ώστε δὲν μπόρεσε νὰ λάβῃ ἐνεργό μέρος στὰ μεγάλα ἔκεινα πολιτικὰ γεγονότα καὶ νὰ ἔλθῃ σὲ ἀμεση ἐπαφή μὲ τὴν ἐργατικὴν τάξην καὶ τὰ διάφορα πολιτικὰ κόμματα. Περιωρίστηκε μόνο μὲ μερικοὺς παληὸὺς φίλους του νὰ ἐκδώσῃ νέα ἐφημερίδα «Ἡ Ἔνωση» δπου νὰ κηρύξτη τὴν ἐνωση δλῶν τῶν σοσιαλιστικῶν καὶ ἐπαναστατικῶν κομμάτων ἐναντίου τῆς γερμανικῆς στρατοκρατίας καὶ ἀπολυταρχίας ποῦ τὴν θεωροῦσε γιὰ τὴν ὥρα τὸν πιὸ μεγάλο κίνδυνο γιὰ τὴ δημοκρατικὴν ίδέαν γένει. Τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα καὶ ρεύματα διαιρέθησαν τότε σὲ τρεῖς πτέρυγες ἐν σχέσει μὲ τὸν πόλεμο. Ἐκείνους, ποὺ ήθελαν γὰρ σταματήσην καὶ πόλεμος μὲ τὴν Γερμανία, δχι μόνο ἐπιθετικὸς, ἀλλὰ καὶ ἀμυντικὸς, γὰρ γίνη συναδέλφωση τῶν στρατῶν καὶ ἔπλωμα τοῦ σοσιαλισμοῦ στὴν Ρωσία, Γερμανία, καὶ Εὐρώπη (ἀντιαμυντικὸς: antioborontzy). Ἐδῶ ἀνήκαν οἱ μπολσεβίκοι, καὶ ἐναὶ μέρος τῶν μενσεβίκων καὶ τῶν σοσιαλιστῶν ἐπαναστατῶν. Ἐκείνους ποὺ ήθελαν γὰρ ἔξαχολουθήσην δι πόλεμος, ἀλλὰ μόνο μὲ μορφὴ ἀμυντικὴ (oborontzy). Ἐδῶ ἀνήκαν οἱ μενσεβίκοι, οἱ σοσιαλισταὶ ἐπαναστάται, καὶ τὸ ἀγροτικὸ κόμμα τοῦ Κερένσκη. Καὶ τέλος δι Πλεχάνωφ μὲ τοὺς δλίγους φίλους του ποὺ ήθελαν δι πόλεμος γὰρ πάρη ἐπιθετικὴ μορφὴ (nastouplenty) γιὰ νὰ κατασυντριβῇ δι Καΐζερισμὸς, ἢ στρατοκρατία, ἢ ἀπολυταρχία καὶ θριαμβεύσουν παντοῦ οἱ δημοκρατικὲς καὶ παραλλήλως οἱ σοσιαλιστικὲς ίδέες. Τὰ ἴδια πράματα ἐπανέλαβε καὶ στὸ κογχρέσσο δλῶν τῶν δημοκρατικῶν κομμάτων τῆς Μόσχας, δπου ἔξεφώνησε τὸν τελευταῖο του πολιτικὸ λόγο, ἔχοντας

νοηθό αυτή τή φορά στις ίδιες ίδιες τόν παληρό του αντίπαλο Κραπότκιν, αρχηγός των αναρχικού — χορμουνισμού. Έγνωσται τὰ λόγια του ἔμειγαν φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Είναι πρὸ πολλοῦ παρατηρημένο ἀπὸ τὴν ἱστορία δτὶ σὲ ἐποχὴ ἐπαναστατικοῦ ἀναβρασμοῦ τὸ πλῆθος παραδέχεται πάντοτε τίς θερμοχέφαλες, τολμηρὲς, μονοχρόματες ίδιες τῶν φανατικῶν ρητόρων καὶ ποτὲ δὲν ἀκολουθεῖ τίς φρόνιμες συμβουλὲς τῶν ἀνθρώπων τῆς ἱστορικῆς πείρας καὶ ἐπιστημονικῆς σοφίας. Καὶ ἔτσι τὸ ὑποκειμενικὸν αἴστημα, δ φανατισμὸς καὶ ἡ τόλμη κινοῦν τὰ γεγονότα, ἐνῷ ἡ φύχραιμη ἀντικειμενικὴ ἱστορικὴ σκέψη, τὰ ἔξηγεται κατόπιν καὶ τὰ διατυπώνει δρθά. Τὸ τὶ τροπὴ πῆραν τὰ ρωσσικὰ πράματα τὸ ξέρομε δλοι. Οἱ μπολσεβίκοι ἐπωφελούμενοι ίδιαιτέρων ψυχολογικῶν στιγμῶν τοῦ πολέμου καὶ τῇ εἰκρεμότητῃ τοῦ πολέμου, ποὺ δὲν κατώρθωσε νὰ τὸ λύσῃ ἡ κυβέρνηση τοῦ Κερένσκη, πῆραν προσωριγῶς μὲ τὸ μέρος τους τὸ στρατὸ καὶ τους χωρικούς καὶ μαζὶ μὲ τους ἐργάτες τῶν πόλεων ἐπέβαλαν τὴν σοσιαλιστικὴ δικτατορία τους. Κατὰ πόσο θὰ εἶναι διώσιμη αὐτὴ θὰ ἐξαρτηθῇ, ἐκτὸς ἀπὸ τους ἐξωτερικούς παράγοντες, ίδιως ἀπὸ τὴν διαγωγὴ τῶν χωρικῶν, ποὺ ἀποτελοῦν ἀκόμα τὸ μεγάλο δγκο τοῦ ρωσσικοῦ λαοῦ. Γιὰ τὴν ὥρα οἱ χωρικοὶ φοβοῦνται μήπως τὰ διλλαχόματα τους πάρουν πίσω τίς γαῖες, ποὺ τους ἔδωκαν οἱ μπολσεβίκοι, καὶ γιαύτο μέγουν πιστοὶ στους τελευταίους αὐτούς. Ἐμα περάσει δμως δ φόδος χύτός, θὰ προτιμήσουν ἄραγε τὴ σοσιαλιστικὴ κοινοκτηριούση, ἢ θὰ κάνουν τὴ μεγάλη προδοσία νὰ ὑποστηρίξουν τὰ ἀστικὰ κόμματα γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐλεύθερη ἀτομικὴ ίδιοκτησία τους; Γιὰ σά μαρξιστὴ τὸ δεύτερο φαίνεται φυσικώτερο